

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Яковенко К.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті досліджено теоретичну сутність питання інвестиційної привабливості регіонів, а також на основі показників, таких як валовий регіональний продукт, експорт та імпорту регіону, надходження капітальних та прямих іноземних інвестицій у регіони, зроблено висновки про те, які області України є найбільш інвестиційно привабливими.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиції, капітальні інвестиції, прями інвестиції, регіон, валовий регіональний продукт, експорт, імпорт.

Актуальність проблеми. В умовах сьогодення інвестиційна діяльність є важливим фактором соціально-економічного розвитку України. Інвестиційна діяльність України характеризується суттєвими територіальними диспропорціями, однією з причин чого є різна інвестиційна привабливість регіонів, тобто різноманітний набір характеристик території, на які звертають увагу потенційні інвестори під час прийняття рішень щодо можливостей інвестування. Тому дослідження інвестиційної привабливості регіонів є досить актуальним, оскільки розглядається як основа фінансової самодостатності та розвитку регіонів у різних напрямках.

Аналіз останніх наукових досліджень. Оцінка здатностей регіонів залучати інвестиції для їх подальшого соціально-економічного розвитку є важливою проблемою, дослідженню якої прикута увага багатьох науковців, таких як: О.М. Асаула, І.О. Бланка, В.В. Гомольської, К.В. Гурової, Г.О. Доленко, С. Максименко, Д.М. Стеценка, І.В. Хмарської та ін. Проте, враховуючи сучасні вітчизняні реалії, дана проблематика потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні сутності поняття «інвестиційна привабливість регіону», оцінці інвестиційної привабливості регіонів України,

визначенні основних проблем, пов'язаних з надходженням інвестицій в економіку областей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значні територіальні відмінності у структурі, механізмах й активності інвестиційної діяльності в регіонах України спричинені значним територіальним розподілом природних, економічних та соціальних умов. Головною умовою формування інвестиційного клімату регіону є інвестиційна привабливість. В економічній літературі відсутнє єдине загальновизнане визначення даного поняття. Науковці по-різному підходять до формулювання даного визначення табл. 1.

Численні визначення інвестиційної привабливості регіону, від вузького до широкого, що зустрічаються в економічній літературі, містять ряд загальні ознак, на основі яких сформуємо власне визначення, та в подальших дослідженнях будемо опиратись на нього: інвестиційна привабливість – це інтегральний показник доцільності вкладання коштів, рівня задоволення вимог або інтересів інвестора, який залежить від фінансово-майнового стану регіону та перспектив його розвитку сформованих під впливом сукупності об'єктивних та суб'єктивних умов, які впливають на формування дохідності інвестицій та інвестиційних ризиків.

Таблиця 1

Підходи до формування визначення «інвестиційна привабливість»

Вчені, які трактували дане поняття	Визначення інвестиційної привабливості
Г.В. Козаченко	сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, сприяючих або перешкоджаючих процесу інвестування
Д.М. Стеценка	надійне і своєчасне досягнення цілей інвестора на основі економічних результатів діяльності виробництва, у яке здійснюються інвестиції. Інвестиційна привабливість визначається комплексом різноманітних чинників, перелік і вплив яких можуть розрізнятися і змінюватися залежно як від складу інвесторів, що переслідують різні цілі, так і від виробничо-технічних особливостей виробництва, що інвестується [4]
Л. Петкова	сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- і мікрорівнях [5]
А.М. Асаул	становище регіону в той чи інший момент часу, тенденції його розвитку, що відображаються в інвестиційній активності [3]
Л.А. Семіна	це система або поєднання різних об'єктивних ознак, засобів, можливостей, що обумовлюють в сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції в даній країні, регіоні, галузі [6]
В.Б. Захожай	інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позицій ефективності здійснення в них інвестиційної діяльності [7]
В.Г. Федоренко, В.Б. Захожай, В.Г. Чувардинський	інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позиції інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей залучення інвестиційних ресурсів та інших факторів, які істотно впливають на формування дохідності інвестицій та інвестиційних ризиків. Інвестиційна привабливість окремих регіонів оцінюється під час розробки інвестиційної стратегії компанії (фірми) і регіональної диверсифікації її інвестиційного портфеля [8]

Після визначення теоретичної сутності питання інвестиційної привабливості регіонів, перейдемо до визначення показників економічного розвитку областей України.

Під час аналізу економічного стану і розвитку регіонів широко використовується такий показник як валовий регіональний продукт (ВРП) – це узагальнюючий показник економічної діяльності регіону, що характеризує процес виробництва товарів і послуг.

Отже, за весь досліджуваний період найбільший обсяг валового регіонального продукту спостерігався за Дніпропетровською та Донецькою областями, також, порівняно значний ВРП є у Харківській, Київській та Вінницькій областях. Проте через нестабільну ситуацію на сході України, сьогодні Донецьку область не можна розглядати як інвестиційно привабливу.

Наступним слід проаналізувати показник валового регіонального продукту на душу населення, що показує кількість вироблених товарів і послуг у регіоні на одну особу табл. 3.

Отже, лідерами за обсягом валового регіонального продукту на душу населення впродовж

2013–2017 рр. є Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Харківська, Вінницька та Запорізька області, найменший обсяг ВРП на душу населення спостерігається у Чернівецькій та Тернопільській областях. Також слід відзначити, що через проведення військових дій на території деяких областей, та у більш економічно пов'язаних із ними спостерігається стрімке падіння показників у Донецької (-28,8%) та Луганської (-49,8%) областей, ріст спостерігається лише у Хмельницькій, Тернопільській, Рівненській, Одеській та Вінницькій областях [1]. Також варто відзначити тенденцію до падіння у 2016 році у Харківській області – 13,9% та у 2015 році у Полтавській – 4,9%.

У 2017 році по усіх аналізованих областях спостерігається значне зростання показника, найбільше зростання спостерігаємо у Полтавській області 31,1%, Запорізькій 20,6%.

Наступним кроком у дослідженні буде проведення аналізу імпорту та експорту в регіонах України. Загалом, за 2013–2017 рр. серед усіх регіонів найбільшу частку в експорті займали Дніпропетровська та Донецька області, значну частку також мали Запорізька, Полтавська

Таблиця 2

Регіони із найбільшим валовим регіональним продуктом у 2013–2017 рр., млн. грн.

Область	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Дніпропетровська	152905	176540	215206	244478	274549
Донецька	164926	119983	115012	137500	160188
Київська	68931	79561	104030	128638	159897
Одеська	69760	74934	99761	119800	141124
Харківська	85315	96596	124843	154871	183212
Вінницька	36191	43990	59871	74411	90558
Область	Темп приросту 2014/2013	Темп приросту 2015/2014	Темп приросту 2016/2015	Темп приросту 2017/2016	Темп приросту 2017/2013
Дніпропетровська	15,5	21,9	13,6	12,3	79,6
Донецька	-27,3	-4,1	19,6	16,5	-2,9
Київська	15,4	30,8	23,7	24,3	132,0
Одеська	7,4	33,1	20,1	17,8	102,3
Харківська	13,2	29,2	24,1	18,3	114,7
Вінницька	21,5	36,1	24,3	21,7	150,2

Джерело: розраховано автором самостійно за даними Державного комітету статистики [1]

Таблиця 3

Регіони із найбільшим валовим регіональним продуктом на душу населення за 2013–2017 рр. грн

Область	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Дніпропетровська	46333	53749	65897	75396	88816
Запорізька	30526	37251	50609	59729	72033
Київська	39988	46058	60109	74216	92250
Полтавська	39962	48040	45816	81145	106381
Харківська	31128	35328	66390	57150	63608
Вінницька	22303	27249	37270	46615	57523
Область	Темп приросту 2014/2013	Темп приросту 2015/2014	Темп приросту 2016/2015	Темп приросту 2017/2016	Темп приросту 2017/2013
Дніпропетровська	16	22,6	14,4	17,8	91,7
Запорізька	22	35,9	18	20,6	136
Київська	15,2	30,5	23,5	24,3	130,7
Полтавська	20,2	-4,6	77,1	31,1	166,2
Харківська	13,5	87,9	-13,9	11,3	104,3
Вінницька	22,2	36,8	25,1	23,4	157,9

Джерело: розраховано автором самостійно за даними Державного комітету статистики [1]

та Луганська області, а найменшу Чернівецька, Херсонська та Тернопільська області.

Також, не менш ваажливим є те, що по всій Україні спостерігається тенденція до падіння загальної величини експорту в регіонах (так у 2013 р. темп приросту склав -8,42%, а у 2014 р. – -15,2%). У 2014 р. найбільше падіння відбулось у експорті Донецької (-32,28%), Луганської (-46,31%), Полтавської (-19,97%) та Сумської (-20,13%) областей. Причини – військові дії та політична і економічна нестабільність [1].

Щодо імпорту регіонів, то найбільша частка у 2014 р. припадала на Дніпропетровську (14,72%), Київську (13,47%), Львівську (8,86%) та Донецьку (7,6%) області, а найменша на Тернопільську (1,09%), Рівненську (1,01%), Кіровоградську (0,72%) та Чернівецьку (0,4%) області. Відповідно до цього можна сказати, що регіони, які найбільше екпортують товари і послуги, є і найбільшими імпортерами товарів послуг. Протягом 2012–2014 рр. також була тенденція до зменшення імпорту областями, зокрема загальний темп приросту у 2013 р. був -11,08%, а у 2014 р. становив -23,18%. На кінець 2014 р. найбільше зниження імпорту товарів відбулось у Донецькій (-47,64%), Луганській (-45,01%), Волинській (-29,71%), Житомирській (-25,49%) та Миколаївській (-31,96%) областях [1].

Отже, враховуючи все вищесказане, найбільш розвинуеною та інвестиційно привабливою можна вважати Дніпропетровську область, це стосується демографічної ситуації, валового регіонального продукту, промисловості, зовнішньоекономічної діяльності.

Одним з основних джерел формування фінансових ресурсів є інвестиції, вони сприяють розвитку економіки та інноваційної діяльності підприємств, підвищенню ефективності виробництва, створенню конкурентних переваг й економічному зростанню країни та регіонів, поліпшенню продуктивності національних ресурсів [8; 9].

Тому, на позитивні зміни в економіці України у 2015 р., порівняно з 2014 р. та у 2016 р. порівняно з 2015 роком вказує загальна динаміка надходжень інвестицій. Якщо в більшості областей у 2014 р. був відтік інвестицій, то у 2015 р. та подальших роках відбулось значне покращення становища, темп приросту капітальних інвестицій у більшості областей був високим (більше 25%), у деяких спостерігався більше 70%, зокрема, це Хмельницька (71,18%) та Волинська (70,5%) області. Лідерами із залучення інвестицій упродовж досліджуваного періоду були: Дніпропетровська, Київська, Львівська та Харківська області. У 2017 році спостерігаємо невелике відсоткове зменшення показників через майбутню зміну уряду та нестабільність ситуації, що спричиняє коливання показників пов'язаних з інвестиціями.

Висновки. Отже, формування та визначення інвестиційної привабливості регіону здійснюється під впливом певних ознак та чинників, які, на думку інвесторів, можуть впливати на можливість вкладення своїх коштів у економіку певного регіону. Основні показники, які впливають на інвестиційний клімат регіону є:

- валовий регіональний продукт;
- валовий регіональний продукт на душу населення;
- експорт та імпорт продукції у регіонах України.

На основі проведеного аналізу найпривабливішою з інвестиційної точки зору виявилася Дніпропетровська область, також до привабливих регіонів належать Львівська, Одеська, Київська та Харківська області, Вінницька область значно збільшує свої показники та виходить на рівень до найбільш інвестиційно привабливих регіонів. Щодо лідерів із залучення різних інвестицій, то тут спостерігаємо аналогічну ситуацію, де лідерами також є Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська та Харківська області.

Список літератури:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Петровська С.А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону : порівняльний по факторний аналіз / С.А. Петровська // Механізм регулювання економіки. – № 2. – С. 90–97.
3. Асаул А.М. Систематизація факторів, характеризуючих інвестиційну привлекательность регіонів // Региональная экономика. – 2014. – № 2. – С. 53–62.
4. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : [навч. посіб.] ; 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2014. – 374 с.
5. Петкова Л. Муніципальні інвестиції та кредити / Петкова Л., Проскурін В. – К.: [б.в.], 2014. – 158 с.
6. Семина Л.А. Инвестиционная привлекательность: теоретический аспект [Електронний ресурс] / Л.А. Семина // Вестник Челябинского государственного университета. – 2015. – № 14(195). Экономика. Вып. 27. – С. 17–19. – Режим доступу: <http://www.lib.csu.ru/vch/195/002.pdf>.
7. Захожай В. Статистика інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / В. Захожай, М. Кіт // Персонал. – 2017. – № 8. – С. 10–17. – Режим доступу: <http://personal.in.ua/article.php?id=548>.
8. Мироненко М.Ю. Основні напрями активізації інвестиційної діяльності в контексті державного, регіонального та корпоративного управління / М.Ю. Мироненко // Вісник КІБТ. – 2018. – № 1(35). – С. 67–76.
9. Мироненко М.Ю. Проблеми та перспективи розвитку інститутів спільного інвестування в Україні / М.Ю. Мироненко, Д.Р. Шлапак // Економіка, фінанси, право. – 2016. – № 1. – С. 23–26.
10. Страховий та інвестиційний менеджмент [Електронний ресурс] / [Федоренко В.Г., Захожай В.Б., Чувардинський В.Г. та ін.] – К.: МАУП, 2016. – 344 с. – Режим доступу: <http://fingal.com.ua/content/view/1167/87/>.

Яковенко Е.А.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье исследовано теоретическую сущность вопроса инвестиционной привлекательности регионов, а также на основании показателей, таких как валовой региональный продукт, экспорт и импорта региона, поступления капитальных и прямых иностранных инвестиций в регионы, сделаны выводы о том, какие области Украины являются наиболее инвестиционно привлекательными.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестиции, капитальные инвестиции, прямые инвестиции, регион, валовой региональный продукт, экспорт, импорт.

Yakovenko K.A.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

FORMATION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF REGIONS OF UKRAINE

Summary

The article analyzes the theoretical essence of the investment attractiveness of the regions, as well as indicators such as gross regional product, export and import of the region, inflows of capital and direct foreign investments into the regions, conclusions are made about which regions of Ukraine are most attractive for investment.

Keywords: investment attractiveness, investments, capital investments, direct investments, region, gross regional product, export, import.